

DER ER BRUG FOR TEKNOLOGIFOR- STÅELSE

Fra mønttelefon til smartphone

Jeg er vokset op uden mobiltelefon. Som barn i 1980'erne og 90'erne havde jeg kun mulighed for at ringe hjem fra en mønttelefon, hvis jeg var ude, og jeg skulle skynde mig at snakke færdig, når telefonen bippende indikerede, at det var tid til at putte flere mønter i maskinen.

Men op gennem 1990'erne dukkede de små buttede Nokia-telefoner frem og ændrede vores måde at kommunikere på. Hvis forbindelsen var god nok, kunne man foretage opkald hvor som helst og sende sms'er til hinanden på 160 tegn inklusive mellemrum. Ville man fortælle mere end det, måtte man sende endnu en sms. Men det var en bekostelig affære. Sms'er kostede penge, så man fattede sig i korthed. Det var omtrent det, man brugte mobiltelefonen til. Opkald og korte tekstbeskeder. Meget mere kunne den ikke.

Efterhånden blev mobiltelefonerne udstyret med flere funktioner. Der kom kamera i telefonerne, og man kunne koble

dem på internettet – ganske vist uden at nogen af delene fungerede særlig godt. Skærmen var lillebitte, billedet var sløret og uden farver. Forbindelsen var elendig og søvndyssende langsom i forhold til den kvalitet, vi kender i dag. Mobiltelefonerne fik indbygget alarmfunktion og erstattede tidens almindelige vækkeure og clockradioen.

I 1997 kom det legendariske spil Snake til den velkendte Nokia 3310. Omkring samme tid blev sms-beskederne udvidet med chatfunktion. Nu lå beskederne i samtaletråde, som vi kender det i dag. Indtil da havde de været sorteret med én sms per linje, og man skulle frem og tilbage i telefonens ind- og udbakke for at finde modtagne og sendte beskeder. Man kunne også sende flere sms'er ad gangen. Prisen blev lavere. Nye funktioner gjorde det nemt og tiltrækkende at holde samtalen kørende i en uendelig tråd, der aldrig behøvede at stoppe.

Vi brugte nu i stigende grad mobiltelefonen til at samtale – ikke blot til at give en konkret og hurtig besked. Og vi behøvede ikke længere begrænse os til den absolut nødvendige kommunikation. Vi kunne også hyggesnakke gennem skærmen. Alle vi Nokia-brugere kunne nu blive underholdt på farten, når vi kedede os. Eller når vi havde brug for en pause på jobbet – eller i undervisningen.

App-alderen

Vores brug af mobiltelefoner ændrede sig markant, da Apple introducerede iPhone. I Danmark skete det i 2008 med iPhone 3G. Den nye smartphone havde adskillige nye funktioner og et helt nyt design. Telefon og skærm var større end de hidtidige mobiltelefoner, der i en årrække ellers var blevet mindre

og mindre, så de nemt kunne tages med i lommen. Den var slankere end datidens mere buttede versioner. Den havde ingen synlig antenne. Skærmen var *touch* i stedet for trykknapper, og tastaturet var virtuelt. Som standard havde den kamera, medieafspiller, mobiltelefon og internettjenester som e-mail, sms, mms, trådløst internet og Bluetooth. Og gennem App Store kunne man downloade apps. Nogle af dem var endda gratis.

En lang række virksomheder trådte i Apples fodspor, og i dag, blot omtrent et årti senere, er der adskillige smartphones på markedet. Hvis ikke vi bruger Apples App Store, er der stor sandsynlighed for, at vi downloader vores apps fra Google Play.

Mange af os har nok svært ved at forestille os en hverdag uden smartphones og konstant adgang til verden gennem nyudviklede og opdaterede apps. Vi har vænnet os til de mange muligheder og må måske endda anstrenge os mentalt for at gennemføre et møde uden lige at skulle læse e-mails og tjekke kommentarer på sociale medier imens. Måske forsøger vi at holde telefonen under bordet for ikke at blive opdaget i vores mentale fravær. For vi har jo den der fornemmelse af, at det er lidt forkert ikke at være nærværende, der hvor vi er.

Digitalt nyfødte

Vores brug af digitale teknologier går altså strygende, og de fleste apps er efterhånden så intuitive, at selv et lille barn kan bruge dem. Så hvorfor skal skolen bekymre sig om at uddanne i digital teknologi? Blitzen fra det lille firkantede apparat er jo noget af det første, mange nyfødte babyer ser i dag. Men der er lang vej fra den intuitive brug af iPad'en til en forståelse af, hvad

der egentlig sker med alle vores data, når de først er foreviget gennem teknologien.

Med smartphonekameraet i lommen dokumenterer og deler vi nemt alt det, vi foretager os, med familier og venner og andre, der følger os på sociale medier. Vi lægger billeder og videoer af hverdagens store og små begivenheder på Instagram og Facebook. Rundsender dem på Google. Lægger dem i Dropbox. Vores smartphone giver os besked, når vores indlæg har fået nye likes eller kommentarer. Vi tilskyndes til straks at tjekke, hvad der mon står er. Vi siger til hinanden, at "hvis ikke det er på Facebook, så er det ikke sket" i en slags spøg, mens vi overvejer udsagnets alvor. I det mindste kan det retfærdiggøre, at vi lige om lidt uploader det bedste af de billeder, vi netop har taget af vores hjemmelavede brombærtærte. Når filter og lys er redigeret helt i vinkel. For de fleste af os gør det jo. Uploader et væld af billeder, tekster og videoer. Data om os selv og måske om andre. Det er der ikke noget mærkeligt i. Teknologierne er designet til netop disse formål.

Selv om vi måske formelt godkender brugsvilkår, bestemmer vi ikke kun selv, hvilke data der gemmes, hvor de gemmes, eller hvem de deles med. Når appsene på vores smartphones hjælper os gennem hverdagens små og store opgaver, sørger for underholdning og oplyser os om, hvad der sker i verden, lagrer de samtidig en masse data om os. Hvor vi er hvornår. Hvad vi laver. Hvem vi snakker med. Hvad vi snakker om. Hvad vi interesserer os for. Vores fingeraftryk. Vores ansigt. Og de behandler vores data på måder, der for eksempel kan forudsige, hvad der sandsynligvis vil interessere os i fremtiden.

På den måde bidrager vores personlige informationer – i form af data – til Googles, Facebooks, Amazons og mange flere store og små softwarevirksomheders forsyningskæder, sådan som professor emerita Shoshana Zuboff fra Harvard Business

School beskriver det i bogen *Overvågningskapitalismens tidsalder*. Her definerer hun blandt andet begrebet overvågningskapitalisme som "en ny økonomisk verdensorden, hvor menneskets tilværelse betragtes som et frit tilgængeligt råmateriale for hemmelige kommercielle metoder med henblik på indhentning, forudsigelse og salg" og beskriver den som "en dybt antidemokratisk kraft i samfundet".

Men vores data bidrager på den anden side også med information, der eksempelvis kan forbedre chancerne for at opdage en livstruende sygdom i tide. Eller som kan gøre en positiv forskel for klimaet. På godt og på ondt indvirker de både på vores individuelle og vores fælles liv.

Nogle (få) fravælger brug af smartphones og sværger til en Nokia-klassiker uden internetadgang. Modellen bliver endda relanceret i dag og markedsført på Nokias hjemmeside som "a modern classic reimaged" med op til en måneds standby-batteritid og mulighed for at spille Snake. Alligevel undgår ingen af os, at data om os registreres, gemmes og behandles i store digitale systemer. Det gælder også for børn i skolen. Og det er dem, der er omdrejningspunktet for denne bog.

Nutidens børn, som er født ind i den digitale tidsalder, er ofte blevet benævnt *digitalt indfødte* – som om de har helt tjek på det digitale. Men at være født ind i en digital tidsalder er ikke ensbetydende med at have forståelse for de digitale teknologier, der anvendes i verden. Udviklingen er sket meget hurtigt. Systemerne er blevet meget mere omfattende, end de fleste af os har kunnet følge med i. Og børnene har ikke fået undervisning i at forstå dem.